

RECENSION

Originaltitel En duva satt på en gren och funderade på tillvaron

Regi Roy Andersson

Producent Pernilla Sandström

Manus Roy Andersson

Foto István Borbás, Gergely Pálos

Roller Nils Westblom, Holger Andersson, Per Bergqvist, Charlotta Larsson, Solveig Andersson, Sture Olsson, Ingvar Olsson, m fl

Sverige 2014

Längd 1 tim 41 min

Distributör TriArt Film AB

En duva satt på en gren och funderade på tillvaron

Det börjar med tre variationer på tema döden. En man drabbas av hjärtattack när han korkar upp en flaska vin alltmedan hustrun i bakgrunden står helt ovetande vid diskbänken. Den banala döden. Sen en scen från ett sjukhus där barnen samlas vid sin moders dödsbädd där hon krampaktigt håller fast vid sin handväska full av juveler som hon vill ha med sig till himlen. Barnen börjar snart slita i väskan. Döden som girighetens slutstation. I den tredje tablån ligger en man död på golvet på något som skulle kunna vara en Finlandsfärja. Mannen hade hunnit betala för sin öl och en räkmacka. Dessa bjuds nu ut gratis till de andra gästerna. En förbarmar sig över ölen. Den enes död, den andres öl.

Absurdismen firar triumfer. Spridda men fullt hörbara skratt i salongen på den visning undertecknad såg. Skratta eller gråta över mänsklig skröplighet, det är frågan. Oavsett så är det en fullödlig start på filmen.

Vi känner igen vår käre Roy Andersson – den nästan extremt personliga stilen, de minutiöst utarbetade scenerna, den fasta kameran, den återhållna färgskalan i gråblått, scener utan klipp – från de tidigare filmerna i denna trilogi över människans ömkliga jordevandring; *Sånger från andra våningen* (2000) och *Du levande* (2007).

En nidbild över det rapande välstånd vi har turen att leva i – men som förstås har en kostnad i bakvattnet. Kort å gott; vi är inte särdeles lyckliga här i Svedala. Allt är utslätat och grått. Få saker i livet tycks vara värda något. Inte ens de två män som säljer skämtartiklar till allas glädje – de är inga större muntergökar själva. Sam och Jonathan som de heter är återkommande figurer i filmen och bildar något som skulle kunna liknas vid en dramaturgisk ryggrad när de möter kunder, grälar och träffar återförsäljare. Allt går förstås åt pipsvängen, tiden är ute för skratkuddar och vampyrätändor som partyhöjare. Vad gör oss glada i livet? Inte mycket.

Man kan förstås fundera länge och väl varför Roy Andersson iscensätter denna kavalkad av misslyckade, ofta välmenande, men i grunden misslyckade människor eller losers som de heter idag. Är det en kritik av en havererad uddlös socialdemokrati? Är det en sakligt kall konsekvensbeskrivning över hur livet blir när "marknaden" får härja fritt, ty sådan är kapitalismen, otack är den armes lön? Nog finns där även ett slags värme i skildringen av

dessa spillror som hängs ut till allmänt beskådande – men också en öppen fråga; "varför gick det på detta viset?" För det är väl inte meningen att vi enkom ska skratta åt dem? Vi kommer alla att dö en dag – och livet, det dansar vidare.

Ett överraskande inslag är filmens scener med Karl XII på väg mot Poltava som på vägen glider in på ett lite sunkigt hak i Sundbyberg – han är törstig och vill ha mineralvatten men är även lite småkåt på killen i baren. Alla kvinnor föses brutalt ut ur lokalen. Vi möter honom igen på återtåget, besegrad, illusionslös, pissnödig men toan är upptagen.

Lika apart är scenen där en samling afrikaner föses in i en monstruös mässingscylinder – som kunde vara designad av tecknaren Jan Lööf – för att där gå döden till mötes när det eldas under. Runt i kring står folk och smuttar på champagne. Vi har sett scenen förut – betydligt starkare gestaltad i kortfilmen *Någonting har hänt*.

Bägge dessa scener måste rimligen göra starkt intryck på en publik som inte tidigare har bekantat sig med Roy Andersson. En filmens variant på teaterns Ionesco eller Beckett. En udda filmisk blomma i vår Herres hage. Men för oss alla som följt och glatts åt, och skakats om av, Roy Anderssons filmer så finns det en vag känsla av att han har nått vägs ände med sina djupt personliga bilder. Och det handlar då förstås inte om – så som jag läst i bladen – att Roy Andersson blev lite sipp och sårad över en bitvis njugg svensk kritik. Att regissören blivit pålsvarm efter berömmet och guldet i Venedig. Och därför menar att svenska kritiker saknar höjd och kvalitet. Nej, jag tror i all ödmjukhet att det handlar om att Roy Anderssons avslutande film i trilogin inte tillför något egentligt nytt. Det är samma tematik, med små variationer. Det gäller givetvis en mängd konstutövare – inte minst nationalikonen Bergman – men när formen är så stiliserad och "dominerande" som hos Roy Andersson riskerar effekten att kännas aningen stum och repetitiv.

Men scenen när man betalar med kyssar uppå Halta Lottas krog i Göteborg. Den bär jag med mig livet ut. Den är en lovsång till kärleken och livet – mitt i grådasket!

Andreas Hoffsten

FILMRUTAN